

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
ระหว้าประเทศ
(อภิศรมหชน)

งานศลปห้ตถกรรมประเภท ตุ้กตาเสยกบาล

ตุ๊กตาเสียดบาล เป็นตุ๊กตาดินปั้นที่ทำขึ้นจากความเชื่อของคนไทย ที่มีการทำกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีเอกลักษณ์ลักษณะเลียนแบบท่าทางของคน สร้างขึ้นจากดินเหนียวปั้นเป็นรูปผู้ชาย ผู้หญิงตัวเล็ก ๆ ในอิริยาบถต่าง ๆ ใช้เป็นตัวแทนเพื่อปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ และอันตราย ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง หรือญาติพี่น้อง การปั้นตุ๊กตาเสียดบาลนั้นไม่ต้องใช้ความประณีตมาก ถ้าเป็นผู้หญิง มักนิยมเกล้าผมมวย มีจุก เปลือยอก นั่งตัวตรง ในมือถือของใช้ ถี้อพัด หรืออุ้มเด็ก จูงลูก หรือมือทั้งสองข้างพนมเข้าหากัน ถี้อดอกไม้ ฯลฯ ถ้าเป็นผู้ชายก็มักจะมีเปลือยอก นุ่งผ้าท่อนล่าง แก้มตุ่ยคล้ายกับคนเคียวหมาก ทำเป็นรูปคนเล่นดนตรี คนหมอบฟังเทศน์ คนอุ้มไก่ชน ฯลฯ ซึ่งอิริยาบถต่างๆ กันนี้ ก็สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุค เมื่อปั้นเสร็จก็จะตัดหรือต่อยศีระเซตุ๊กตาออกจากตัว จึงทำให้เรียกว่า “**ตุ๊กตาเสียดบาล**” คือ “**เสียดหัว**” นั่นเอง

ตุ๊กตาเสียบาล : เอกลักษณะ และภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะเชิงช่าง

ตุ๊กตาเสียบาล นับเป็นตุ๊กตาดินเผาเครื่องเคลือบสังคโลก ที่นำมาใช้เป็นตัวแทนของคนในพิธีกรรมทางศาสนา มีเอกลักษณ์ อยู่ท่าทางของตุ๊กตาซึ่งแสดงออกเป็นกิริยาท่าทางต่าง ๆ นิยมปั้นเป็นรูปผู้หญิง หรือรูปผู้ชาย ซึ่งรูปแบบการปั้นจะเป็น ตุ๊กตาที่เลียนแบบท่าทางของคน ถ้าเป็นผู้หญิง มักเกล้าผมมวย มีจุก เปลือยอก นั่งตัวตรง ในมือถือของใช้ ถีอพัด หรืออุ้มเด็ก จูงลูก หรือมือทั้งสองข้างพนมเข้าหากัน ถือดอกไม้ ฯลฯ ถ้าเป็น ตัวชายก็จะเปลือยอก นุ่งผ้าท่อนล่าง แก้มตุ้ยคล้ายกับคน เคี้ยวหมาก ทำเป็นรูปคนเล่นดนตรี คนหมอบฟังเทศน์ คนอุ้ม ไก่ชน ฯลฯ ซึ่งอิริยาบถต่าง ๆ กันนี้ ก็สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิต ของคนในแต่ละยุคนั่นเอง

การปั้นตุ๊กตาเสียบาลมักจะเป็นตุ๊กตาที่ปั้นไม่ประณีต เท่าใดนัก ดินที่ใช้ในการปั้นตุ๊กตาเสียบาลจะใช้ดินตามท้องถิ่น นั้น ๆ หรืออาจนำมาผสมกับวัสดุอื่น เช่น ทราย ดินเชื้อ เป็นต้น เพื่อจะได้เนื้อดินที่ทนความร้อนได้สูงขึ้น และเมื่อนำเนื้อดินไป ชุบน้ำเคลือบสีจะไม่เปลี่ยน เมื่อนำไปเผาเมื่อนำไปเผาแล้วจะ มีความคงทน แข็งแรง ไม่แตกง่าย สามารถเก็บไว้ได้นานหลายปี สีที่ใช้จะใช้น้ำสีธรรมชาติ เช่น สีเขียว สีฟ้า สีน้ำผึ้ง ส่วนน้ำที่ใช้ชุบเคลือบนั้นจะใช้ดิน หิน และน้ำเปล่า ผสมตาม อัตราส่วน แล้วตีให้เป็นขี้โคลน ซึ่งสูตรการทำน้ำเคลือบนี้จะ เป็นสูตรเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เมื่อนำตุ๊กตาเสียบาลไปชุบแล้ว ตัวตุ๊กตาจะเงา วาว สวยงาม

รูปผู้ชายคนอุ้มไก่ชน

รูปผู้หญิงอุ้มลูก

ความเป็นมาของตุ๊กตาเสียบกาล

ตุ๊กตาอีกประเภทหนึ่ง ที่เก่าแก่และคนไทยยังคงสืบทอดประเพณีในการดำรงไว้อย่างมีนัยยะสำคัญ เป็นตุ๊กตาที่ตรงข้ามกับตุ๊กตาประเภทอื่น ซึ่งมักบูชาเพื่อผลตอบแทนในทางดี เป็นศิริมงคล แต่ตุ๊กตาประเภทนี้กลับมีนัยไปในทางร้าย ใช้เพื่อแก้ไขเหตุเภทภัยต่าง ๆ ที่เกิดหรือกำลังจะเกิดแก่ตนและครอบครัว หากทำผิดขั้นตอนหรือใช้ผิดวิธี ก็จะมีผลร้ายย้อนกลับมาเกิดแก่ตัวเองจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

ตุ๊กตาเสียบกาลเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นตุ๊กตาลักษณะประติมากรรมรูปคน เป็นศิระษผู้หญิง ทรงผมแสกกลาง มีอายุตั้งแต่สมัยทวาราวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 11 - 14 พบเมื่อครั้งที่มีการขุดค้นโบราณสถานที่บ้านคูเมือง บ้านจักรสีห์ จังหวัดอ่างทอง และตุ๊กตาเสียบกาลที่พบต่อ ๆ มา ส่วนใหญ่ทำด้วยดินเผา หรือปูนปั้น มีสภาพไม่สมบูรณ์ ชำรุด เช่น ศิระษขาด แขนขาด ขาขาด หรือมีเฉพาะลำตัว หรือส่วนของลำตัวสูญหายไป

ในสมัยกรุงสุโขทัย ราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 นอกจากจะมีการประดิษฐ์ตุ๊กตาด้วยดินเผาแล้ว ก็ยังมีตุ๊กตาที่เคลือบด้วยน้ำยาสีเขียว มีส่วนหนึ่งทำรูปชาย-หญิงอุ้มเงินพดด้วง ตุ๊กตาไม่มีหัว ลักษณะเดียวกับตุ๊กตาเสียบกาลที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ หรือเช่นไหว้ผี

ในประเทศไทย พิธีกรรมและความเชื่อเรื่อง ตุ๊กตาเสียบกาล ก็ยังมีสืบทอดกันมา ในหลายพื้นที่ โดยในงานทำบุญซึ่งจัดขึ้นในเทศกาลสงกรานต์ ในบางพื้นที่ หรือบางหมู่บ้านการจะทำพิธีเสียบกาล หรือการสะเดาะเคราะห์ หรือในบางพื้นที่ก็ยังคงมีพิธีกรรมเสียบกาล เป็นประเพณีที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ โดยจะปั้นตุ๊กตาดินเหนียวเป็นรูปคนเท่ากับจำนวนคนในครอบครัวตามเพศของคนในครอบครัว รวมจนถึงสัตว์เลี้ยงที่มีด้วย ทำพิธีตรงทางสามแพร่ง เมื่อทำพิธีแล้ว ก็จะหักคอ หักแขน หักขาตุ๊กตานั้นเสีย หรือการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาแบบโบราณด้วย ตุ๊กตาเสียบกาล สืบทอดความเชื่อของคนโบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้

ที่บ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสาขาน้อย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสาขาน้อย ริมฝั่งแม่น้ำยม ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องสังคโลกส่งออกมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เนื่องจากความสะดวกในการคมนาคมขนส่งทางน้ำ จึงทำให้การค้าขายเครื่องปั้นดินเผาและสังคโลกศรีสาขาน้อยเป็นที่รู้จักได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการขุดค้นพบเตาเผาเครื่องถ้วยสังคโลกโบราณมากกว่า 500 เตา และเชื่อได้ว่าอาจเป็นแหล่งผลิตตุ๊กตาเสียบกบาลที่ใหญ่ที่สุดอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการพบ ภาชนะทรงทาบกล้วย สำหรับใส่ตุ๊กตาและเครื่องเช่นผี ก็มีคำเรียกภาชนะนี้ว่า “กบาล” เช่นกัน ลักษณะดั้งเดิมของคำว่ากบาลนั้น คนในยุคก่อนใช้เรียกกระบอกกล้วยรูปสี่เหลี่ยมหรือสามเหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องเช่นมีใบตองปูลาดรองพื้น หรือมีกระถางใบตองเล็ก ๆ ใส่อาหาร และมีกบาลกล้วยตัดแต่งเป็นรูปคน หรือดินเหนียวปั้นเป็นตุ๊กตารูปคนนุ่งผ้า แต่งตัวเป็นตัวแทนสมาชิกในบ้าน รวมถึงมีรูปปั้นสัตว์เลี้ยง ใส่ลงไปด้วย

จึงเป็นไปได้ว่า ตุ๊กตาเอาทิ้งไปพร้อมกับกบาล อาจเป็นที่มาของคำว่า “ตุ๊กตาเสียบกบาล” ได้อีกทางหนึ่ง ในยุคนั้นชาวบ้านจะนำกระบอกกระบานไปวางไว้ทางทิศตะวันตก ตรงทางสามแพร่ง บนโคก หรือบริเวณกลางทุ่งนา เสมือนว่ากำลังเชื้อเชิญให้ภูตผีมารับเครื่องเช่นสังเวชนัน

นอกจากนี้ยังมีอีกแนวความคิดหนึ่ง ที่นักประวัติศาสตร์บางสำนักก็มีความเห็นแตกต่างออกไป โดยเชื่อกันว่าตุ๊กตาเสียบกบาลนั้นไม่ได้ถูกทาบหัว แต่จะใช้วิธีเสียดาเคราะห์ส่งให้ไปเป็นบริวารผีแทนตัว จึงตัดเล็บตัดผมของตนใส่ลงไปด้วย หากทาบหัวตุ๊กตา ผีอาจโกรธที่ส่งของชำรุดไปแทนตัว จึงไม่มีเหตุผลที่จะต้องทาบหัวตุ๊กตาเสียบก่อน

เพียงแต่ตุ๊กตาที่ปั้นโดยฝีมือชาวบ้านนั้น มักปั้นอย่างง่าย ๆ ทำด้วยดิน เมื่อวางที่ทางสามแพร่งแล้วก็เป็นไปได้ว่าอาจถูกสัตว์เช่น วัว ควายเหยียบย่ำทำให้ตุ๊กตาชำรุด ส่วนภาชนะที่ใส่เครื่องเช่นนั้น ก็ต้องเรียกว่ากระบาน ทำด้วยกบาลกล้วยหักเป็นสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม แล้วใช้ซีเมนต์วางทะลุกบาลกล้วยจากด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่ง ด้านละ 7 ซี รวมเป็นไม้ไผ่ 14 ซี เพื่อให้สานกันเป็นกันกระบาน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการปั้นตุ๊กตาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า ไม่ใช่เพียงประเทศไทยแต่เพียงที่มีพิธีกรรมความเชื่อเรื่องการให้ตุ๊กตารับเคราะห์แทนตัว เพราะในพิธีกรรมของวัฒนธรรมเวียดนาม มีการค้นพบตุ๊กตาหัวหลุด ที่พระราชวังถังหลง (Thang Long Citadel) เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม ทำด้วยดินเผาเคลือบ มีอายุราวปีพุทธศักราช 1500 - 1800 ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ฮานอย

ความเชื่อและเรื่องราวที่สะท้อนวิถีชีวิต

การสร้าง “ตุ๊กตาเสียบบาล” เชื่อว่าเป็นตุ๊กตาที่สร้างขึ้นจากความเชื่อของคนไทย ทำขึ้นเพื่อขจัดปัดเป่าอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง หรือคนเจ็บป่วย บางครั้งก็ใช้ตุ๊กตาสมมติเป็นตัวแทนศัตรูหรือการทำลายล้างศัตรู ด้วยการใส่เวทมนต์คาถาอาคมเสกเป่า ทำร้ายด้วยการใช้เข็มเสียบตามอวัยวะตุ๊กตาที่เป็นตัวแทนของศัตรู หรือด้วยการหักแขน หักขา ศัตรูเพื่อให้เกิดอันตราย เกิดความเจ็บปวดหรือความตายเกิดขึ้นแก่ฝ่ายตรงกันข้าม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี 2525 กล่าวถึงนิยามของ “ตุ๊กตาเสียบบาล” ว่า หมายถึงตุ๊กตาที่ใส่กระดูกงา กากกล้วยพร้อมทั้งเครื่องเช่น ผีอย่างดอกไม้ รูป เทียน ของควานหวาน แล้วนำไปวางไว้ที่ทางแยก ทางสามแพร่ง หรือนำไปลอยน้ำ แล้วต่อหัวตุ๊กตาออก

โดยคำว่า “กบาล” ก็มาจากคำเรียกส่วนกลางของกะโหลกศีรษะหรือหัว เป็นตุ๊กตาที่สร้างขึ้นเพื่อเจตนาให้เป็นตัวแทนให้รับเคราะห์แทนคน คล้ายกับว่า ถ้าตุ๊กตาได้รับเคราะห์แทนไปแล้ว คนก็จะแคล้วคลาดปลอดภัย

สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นในยุคที่การแพทย์ในสมัยโบราณยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้มนุษย์ได้มากพอ ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก็จะมีอัตราการเสียชีวิตเพราะปัญหาขณะคลอดสูง การทำคลอดต้องอาศัยหมอตำแย หรือบางท้องถิ่นอาจต้องคลอดกันเองตามมีตามเกิด ซึ่งอาจจะเกิดอันตรายขึ้นได้กับแม่และลูก หรือถ้าเด็กเกิดมาได้ ก็ยังต้องเสี่ยงกับสารพัดโรคร้ายตายมากกว่ารอด

บางครั้งเด็กที่เกิดมาหน้าตาน่ารัก มีความเชื่อกันว่าผีจะชอบและอยากมาเอาตัวไป สมัยโบราณคนไทยจึงไม่ยอมออกปากชมเด็กแรกเกิดว่า “น่ารัก” แต่จะพูดกันในเชิงแกล้งเคล็ดว่า “หน้าตาน่าซึ้งยิ่งนัก” เพื่อให้ผีที่ได้ยินเชื่อว่าเด็กคนนี้นั้นหน้าตาน่าเกลียด ไม่ต้องมาเอาไป

ในความเชื่อของบางชุมชน จะมีการเน้นย้ำความไม่น่ารักของเด็ก ด้วยการปั้นตุ๊กตาเด็กทารก โดยเจาะจงให้มีใบหน้าบูดเบี้ยวไม่สวยงาม ใช้มีดกรีดหน้าตุ๊กตาให้ดูมีตำหนิ รอยมากขึ้น

การที่คนในสมัยโบราณคิดทำพิธีขับไล่ผี ลวงผี เอาใจผี เพราะเชื่อว่าทุกสาเหตุของการเจ็บไข้ได้ป่วย ความผิดปกติอันตรายใด ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นเพราะอำนาจของผี การทำอุบายหลอกผีโดยปั้นตุ๊กตาเป็นรูปแม่อุ้มลูก สำหรับเช่นผีที่จะมากุศคามแม่ลูก ใส่เบาะทำด้วยกากกล้วย พร้อมเครื่องเช่นไข่ม้วนนำไปวางทิ้งไว้ที่ทางสามแพร่ง นับว่าเพื่อหลอกให้ผีลงหลงทางหรือแทนที่ผีจะมาเอาชีวิตของแม่และลูก ก็ให้ผีเอาตุ๊กตาไปแทนถือได้ว่าไม่มีอะไรติดค้างกัน

แม้แต่ผู้ใหญ่หากสงสัยว่าคนในบ้านมีอาการแปลก ๆ เชื่อกันว่าเกิดจากการถูกคุณไสยอาคมหมายเอาชีวิต ดวงตก มีเคราะห์ ดวงไม่ดีไม่มีโชค หรือคนที่สงสัยว่าตัวเองนั้นโดนคุณไสยโดนคุณไสย ป่วยเรื้อรัง ฯลฯ

ตุ๊กตาเสียบบาลก็จะถูกปั้นขึ้น เพื่อสมมติว่าเป็นตัวแทนของคนผู้นั้น แล้วทำให้ตุ๊กตาเสียบบาลคอกหัก เป็นการแสดงให้เห็นว่า คนเจ็บผู้นั้นตายไปแล้ว คอกหักไปแล้ว ผีก็จะได้ไม่มาเอาชีวิตของคนป่วย และถือว่าแคล้วคลาดปลอดภัยหลังจบสิ้นพิธีกรรม

ดังมีข้อความในหนังสือไตรภูมิพระร่วงว่า
“ผีแล้วก็มีผู้ใดไปไหว้นบคารพบูชาแก่กัจจกรแก้วนั้น ด้วยข้าวตอกดอกไม้
แลกัจจกรนั้นเพียรยอมบ่าบดเสียซึ่งความไข้ความเจ็บ”

ตุ๊กตา กับความเชื่อของสังคมไทย ที่มีมาแต่โบราณ

คนไทยอยู่คู่กับความเชื่อมาช้านาน สิ่งเหล่านี้จะแฝงอยู่ในวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ทั้งเรื่องเล่า ตำนาน ลีลาประเพณี มักถูกส่งต่อกันมาจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นใหม่ เครื่องรางของขลังต่าง ๆ มากมายที่มีสะสมไว้บูชา ล้วนมีอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

บางครั้ง คำสอนของคนรุ่นเก่าที่มักกำชับลูกหลานเอาไว้ เช่น “ถ้ามีเสียงร้องเรียกชื่อตอนดึก อย่าตอบรับ” “จิ้งจกร้องทักให้รับฟัง” ฯลฯ ที่เราได้ยินกันมาตั้งแต่เด็ก อาจเป็นความเชื่อที่คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจและความสำคัญเช่นในอดีตแล้ว

ในขณะเดียวกัน คนจำนวนมากก็ยังไม่ปฏิเสธที่จะยึดถือคติ “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” อันเนื่องมาจากหลักการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมไทยมักให้ความสำคัญกับสิ่งลี้ลับ ว่ายังสามารถปกป้องคุ้มครองบุคคลในครอบครัวได้ มีการเซ่นไหว้ บูชา ระลึกถึง และถือปฏิบัติ

อีกทั้งยังผูกพันอยู่กับความเชื่อตามคตินิยมทางด้านศาสนา โดยจะแฝงอยู่ในรูปของการปฏิบัติต่าง ๆ โบราณโหราศาสตร์ที่สืบต่อ ๆ กันมาเช่น ประเพณีการเกิด การตาย การปลูกสร้างบ้านเรือน การเปลี่ยนวัย การศึกษาสงคราม เป็นต้น ที่จะต้องมีเรื่องของผีบางเทวดาเข้ามาเกี่ยวพันอยู่ตลอดเวลา เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับ ผีบ้านผีเรือน เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา ผีบ้านผีเมือง เทพารักษ์ เป็นต้น

หนึ่งในวิถีปฏิบัติต่อความเชื่อของคนไทย จะสะท้อนออกมาในรูปแบบของงานศิลปกรรมที่ตกรวมทั้งหลาย สิ่งที่ได้ชัดคือการปั้นรูปเคารพบูชา รวมไปถึงตุ๊กตาที่ประดิษฐ์ขึ้นง่าย ๆ และใช้ในเชิงไสยศาสตร์ ตุ๊กตาตามความเชื่อพื้นบ้าน มีตั้งแต่ “ตุ๊กตาแก้บน” ที่ทำขึ้นสำหรับการอ่อนน้อมให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือดูแล โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้สิ่งของตอบแทน เมื่อสิ่งที่ขอร้องนั้นประสบผลสำเร็จ

ตุ๊กตาแก้บนที่ใช้แก้บนเทวดา เจ้าที่ หรือพระภูมิเจ้าที่ ศาลพระภูมิ หรือศาลเพียงตา จะปรากฏในรูปของตัวละครเดิมที่มีก้นด้วยดินสอพอง มีทั้งตัวพระ ตัวนาง และตัวรับใช้ ชาย หรืออาจทำด้วยเครื่องปั้นดินเผา ระบายสีเป็นเสื้อผ้า เครื่องทรง หรือบางทีทำเป็นตุ๊กตารูปสัตว์เทียวพาหนะอีกด้วย

ตุ๊กตาที่ใช้แก้บน

กุมาร

ส่วนถ้าเป็นตุ๊กตาปั้นรูปเด็กเล็กหน้าตาน่ารัก ไว้จุก นุ่งเครื่องแต่งกายอย่างโบราณ เช่น โจงกระเบน ชาวบ้านเรียกอย่างเคารพยกย่องว่า “กุมาร” นิยมตั้งไว้ในที่สูงเทียบชั้นพระในบ้าน ทำเพื่อการบูชากราบไหว้ เช่น ด้วยอาหารคาวหวาน รวมไปถึงของเล่นต่าง ๆ นัยว่ามีที่มาจากกุมารทองในเรื่องขุนช้างขุนแผน ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางดี เช่น ใช้เฝ้าบ้าน ใช้ดูแลปกป้องภัยอันตรายจากสิ่งลี้ลับที่มารบกวน

อีกประเภทหนึ่งของตุ๊กตาคือความเชื่อยอดนิยม คือ “ตุ๊กตานางกวัก” ที่พ่อค้าแม่ขายเชื่อกันว่า มีไว้เพื่อเรียกเงินทองไหลมาเทมา การค้าขายจะเจริญรุ่งเรือง ลูกค้าเข้ามาไม่ขาดสาย ส่วนใหญ่ทำเป็นรูปปั้นผู้หญิงในท่านั่งพับเพียบ หน้าตาสวยงาม แต่งองค์ทรงเครื่องคล้ายเทพ สวมกระบังหน้า ท้าวแขนซ้าย และยกมือขวากวักไปข้างหน้า และต้องบูชาด้วยธูปและดอกไม้

ปัจจุบัน เรายังพบเห็นความเชื่อที่ปรากฏในตัวตุ๊กตาชนิดต่าง ๆ แม้ว่าจะมีการพัฒนาการรูปแบบให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น ตุ๊กตาลูกเทพ ที่มีกระบวนการผลิตเพื่อตอบโจทยคนสมัยใหม่ ทำให้มีหน้าตาการแต่งกายออกไปในทางเด็กฝรั่งมากกว่าเด็กไทยเสียด้วยซ้ำ

สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าโลกจะพัฒนาไปจนถึงขั้นที่มนุษย์ขึ้นไปเดินบนดาวอังคารได้ แต่ความเชื่อก็ไม่เคยจางหายจากสังคมไทย เพียงแค่มีการเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการปฏิบัติต่อความเชื่อเท่านั้น

ไม้ชุดลาย

กรรมวิธีการทำตุ๊กตาเสียบาล

การทำตุ๊กตาเสียบาลของไทยในปัจจุบัน ยังมีอยู่ในกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาส่งคโลก ของจังหวัดสุโขทัย แม้ว่าจะไม่ได้ทำขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ทางด้านคุณไสยเช่นในอดีต แต่ก็นับได้ว่า คุณค่าของตุ๊กตาเสียบาลจากศรีสัชนาลัย ไม่เพียงแต่เป็นงานสะสมที่นักสะสมศิลปะนิยมซื้อหา หากยังเป็นเครื่องสะท้อนภาพชีวิตของคนไทยในอดีตยุคหนึ่งได้เป็นอย่างดี

วัสดุ / อุปกรณ์ในการทำตุ๊กตาเสียบาล

1. ดิน
2. เครื่องอัดดิน
3. แป้นขึ้นรูป
4. เตาเผา/เตาอบความร้อน
5. น้ำเคลือบสังคโลก
6. แป้นหมุน
7. ไม้ชุดลาย
8. สีเขียนลาย
9. พู่กัน
10. ฟองน้ำ
11. ไม้จุกัน/ไม้แต่งกัน
12. ไม้วัดสัดส่วน

ดิน

เตาเผา/เตาอบความร้อน

ขึ้นรูปอิสระ

ต่อเติมแขนขา

เขียนลายตกแต่ง

ขั้นตอนการทำ

1. นำดินมาขึ้นรูปอิสระ หรือขึ้นรูปด้วยมือ
2. กรณีต้องการผลิตในจำนวนมาก จะปั้นแล้วทำแม่พิมพ์ หล่อน้ำดิน เพื่อให้ได้ชิ้นงานออกมาเหมือนกันจำนวนมาก

3. นำดินที่ขึ้นรูปแล้ว มาต่อเติมแขนขา หรือขูดลาย ตกแต่งหน้าตา เสร็จแล้วพักเอาไว้ในที่ร่ม
4. นำชิ้นงานเข้าเตาเผาครั้งที่ 1 เป็นการเผาดินดิบ (Biscuit) โดยเผาที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ใช้เวลา 8-14 ชั่วโมง
5. นำเครื่องปั้นที่ผ่านการเผาดิบแล้ว มาเขียนลวดลาย ตกแต่ง

ชมนน้ำเคลือบใส

เผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส

6. เมื่อลวดลายที่เขียนแห้งนำไปชุบน้ำเคลือบใส
7. นำชิ้นงานที่ชุบเคลือบใสเข้าเตาเผาครั้งที่ 2 เป็นการเผาเคลือบ โดยเผาที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส ใช้เวลา 10-16 ชั่วโมง ปล่อยให้อุณหภูมิในเตาลดความร้อนลง

8. นำรูปปั้นตุ๊กตาเสื่กบาลออกจากเตาเผา ผึ่งในที่ร่ม รอให้อุณหภูมิเย็น
9. ทำความสะอาดด้วยผ้าชุบน้ำหมาดๆ
10. ตกแต่งเก็บรายละเอียดชิ้นสุดท้าย

คนไทยอยู่คู่กับความเชื่อเหล่านี้มาตั้งแต่อดีต เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปมีการรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามา อาจทำให้ความเชื่อในอดีตนั้นเลือนหายไปบ้าง แม้ว่าตุ๊กตาเสียดบาลจะไม่นิยมนำมาใช้ประกอบพิธีเหมือนในอดีตแล้ว แต่ตุ๊กตาเสียดบาลยังคงถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และทราบถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์สืบต่อไป

แหล่งที่มาข้อมูล และเอกสารที่ใช้ในการอ้างอิงการจัดทำข้อมูล

สัมภาษณ์ นายเกศ พูลดี อ.ศรีสังขาลัย จ.สุโขทัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

ชมรมประวัติศาสตร์สยาม

<http://talk.mthai.com/inbox/377791.html>

<https://sites.google.com/site/phiapat1234567/tukta-seiy-kbal>

<https://thailandhandmadebuu.wordpress.com>